

САНГА ОЛОХ

№ 3 (11982) • Тохсунньу 24 күнэ, 2025 сүл, бээтинсэ • 12*

Бу
нүөмэргэ

Кэрэ эйгэтэ

Сэдэх экспонаттаах быыстапка
тэрилиннэ/2

Отчуот

Ааспыт сылга ытыллыбыт
үлэ-хамнас түмүктэрэ/6

Санаабын этэбин

Чурапчым улуунун
бары дьонугар уонна
салалтатыгар/7

Кыайыы знамята Чурапчыга кэллэ

Улууска — бу күннэргэ. Улуу Кыайыы Знамятын
эстафетата биһиги улууспутугар кэллэ/2

Улуу Кыайыы Знамятын көрсүү, СЭМЭН-КЕНДРИНСКОЙ ХААРТЫСЫАҤА ТУНҔУРИТЭ.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Тохсунньу 24 күнэ БЭЭТИНСЭ	Тохсунньу 25 күнэ СУБУОТА	Тохсунньу 26 күнэ БАСКЫННАННА	Тохсунньу 27 күнэ БЭНИДИЭННЬИК	Тохсунньу 28 күнэ ОПТУОУРННЬУК	Тохсунньу 29 күнэ СЭРЭДЭ	Тохсунньу 30 күнэ ЧЭППИЭР
-14° -22°	-20° -33°	-29° -41°	-34° -42°	-34° -42°	-33° -39°	-33° -41°

Тэттик

Улуус дьаһалтатын планеркатыгар

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев санга нэдиэлэтээҕи планеркатыгар Ил Дархан Айсен Николаев бу сылга улуустартан бастааһын Чурапчы улуунун кытта көрсөн кэпсэппин эттэ. Көрсүһүүгэ Д.П.Коркин төрөөбүтэ 100 сылын көрсө ытыллыахтаах үлэлэри кэпсэппит. Чуолаан, уопсайа 4 тыһыынча 886 кв.м. изиннэх, 200 миэстэлээх уопсайдаах, үс көбүөр тэҥинэн сытар, Чурапчыга өтөрүнэн тутуллубатах баарабай спорткомплекс тутуллуутугар өйөбүлү ылбытын иһитиннэрдэ. Бу тутуу бырайыага онгоһуллан, экспертизага кирибит. Онуоха бырабытталыстыба Бэрэссэдээтэлин бастаах солбуйааччы Дьулустаан Борисов салалталаах өрөспүүбүлүкэтээҕи тэрийэр хамыһыһа тэриллээҕэ.

Мань таһынан Ил Дархан Хоту көһөрүлүү 85 сылын көрсө Хатылы нэһилиэгэр улахан комплекс тутуллуутун толору өйүүрүн биллэрбит, оһон мантан салгыы туһааннаах соруудахтара тахсарын күүтэбит.

Ил Дарханнын тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлиир санга сокуону олоҕо киллэриин хайдах барарын туһунан Чурапчы улууһа, чуолаан, үтү, сүөһү аһсаанын улаатыннарыы, сир үлэтигэр, тэрээһиннээх хаһаайыстыбаны тэрийии боппуруостарын тула кэпсэтиллэр. Итини тэҥэ Национальнай библиотэтизекаҕа И.Н.Винокуров аатын интэрийи, байыаннай дьайыыга кытта сылдыар буйууттарга көмөлөһөр үлэҕэ санга хайыскалары киллэриин уода, тустарынан кэпсэтии табыста.

Гавриил Протодияконов пааматынньыгын онгорууга анал хамыһыһа тэрилиннэ

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, артиллерист Гавриил Дмитриевич Протодияконовка анаммыт пааматынньыгы туруорууга быһырыын-гыттан норуот күүтүнэн үп-харчы хомуллун сабадаммыта.

Быйыл бу үлэни сүрүннүүр хамыһыһаны тэрийэр туһунан улуус баһылыга Степан Саргыдаев 14 нүөмэрдээх дьаһала табыста.

Билигинги туругунан, макета бигэргэнэн, боруоссанан кутуута сабаданна. Биир дойдулаахтарбыт, хорсун буйууммут аатын үйэтитиигэ кыттыһан, дьолун кылааккытын киллэриэххит диэн эрэнэбит.

Сылан үөрэнээччилэрин бачыма — үтүө холобур

Сылан орто оскуолатын 8 кылааһын үөрэнээччилэрэ саха буйуона, снайпер-артиллерист, Сылан оскуолатыгар үлэлээбит Гавриил Протодияконов сырдык аатын, бойобуой суолун үйэтитиигэ, Улуу Кыайыы 80 сылын көрсө уонна Чурапчы улуунугар "Үйэлээх килбиэн" сылынан, Дьокуускай куоракка туруохтаах пааматынньыкка 6 тыһыынча суумалаах көмөнү онордулар.

"Оҕолорбут көмө үптэрин агробырайыак чэрчитинэн бэйэлэрэ үлэлээн киллэрииммиттэрэ. Кинилэр Улуу Кыайыыга анаммыт бачыымнарын Чурапчы улуунун бары үөрэнээччилэрэ көхтөөхтүк өйүллэригэр ыгыраллар", — диэн Сылан орто оскуолатын дириэктэри агрохыйыскаҕа солбуйааччы Лидия Сивцева кэпсээтэ.

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Ил Дархан сотору кэминэн ситиһилиэхтээх соруктары туруорда

Айсен Николаев Бырабытталыстыба итигинэ Ил Дархан уонна Бырабытталыстыба дьаһалтатын салалтатыгар чугаһынан кэминэ ситиһилиэхтээх соруктары туруорда. Арасыйыада Аҕа дойдуну көмүскээччи сылымгар уонна Саха сиригэр Ийэ дойдуну көмүскээччи сылымгар аһаарыт былааннары олоххо киллэрэн саҕаланырга соруудахтаата. Нэдиэлэ бүтүөр диэри Аҕа дойдуну Улуу сэриитин кыттылаахтарыгар Кыайы 80 сылынан 2 мөл. солк. кээмэйдээх төлөбүрү ытарга соруйда. Олунньу 20 күнүгэр диэри бири кэминээх төлөбүрдэри хааччыйарга эттэ. Итигинэ олунньуга саҕаланыахтаах судаарыстыбаннай былаас ситэриилээх уорганнарын 2024 сыллааҕы отчуотугар бэлэмнээргэ соруудахтары биэрдэ. Дойду Бэрэсидьиэнэ уонна Бырабытталыстыбата ылыммыт саҕа быһаарыныларын толорон саҕаланырга эттэ. Анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар доруобуйаларын чөлүгэр түһэри уонна санаторнай-курортнай эмтэни өгөлөрүн саҕа быраабылаларын тустаахтарга иһитиннээргэ соруудахтаата.

Салгыы бииргэ үлэлэһии боппуруоһа көрүлүннэ

Ил Дархан Судаарыстыбаннай Дуума дьокутаатын, тырааныспар уонна тырааныспар инфраструктурата сайдыытын сис кэмитиэтин солбуйааччыта Юрий Григорьев кытта көрсүһүүтүгэр кэмитиэти кытта салгыы бииргэ үлэлэһии боппуруоһун көрдүлэр. Суолу көрүү-харайыы регламента уларытылар кириэстээхтэр. 100 тыһ. тахса нэһилиэнэньэлээх пууннар уонна оройуоннар кииннэрин икки ардыларыгар суоллар федеральнай бүддьүөттэн үбүлэниэхтэрэ. Ону тэнэ уу тырааныспарынан уонна салгынынан таһаары тизийини-таһыыны хааччыйар вокзалларга, аэропорттарга диэри суоллары үбүлэһин бэрээдэгэ уларыттар. Айсен Николаев Саха сирэ регламентга уларытылары киллэрэргэ бэйэтин этиилэрин ытары бэлэстээтэ. Алараа бэстээххэ логистика тийгэ уларыыахтаах, онно бэлэмниини үлэтигэр тохтоотулар. Ону тэнэ аэропорттары саҕардым уонна Өлүөнэ, Халыма, Индигир, Дьааһы өрүстэри диригэтэр үлэлэри ытыы боппуруостара көрүлүннүлэр.

Айсен Николаев Юрий Трутнев “Тохсунньутаагы муннабар” кытынна

Айсен Николаев Юрий Трутнев ыппыт «Тохсунньутаагы муннабар» тыл этиитигэр аспыт сыл түмүгүнэн Саха сири эконимикэти бэҕэ туруктаахтык сайдан иһэрин бэлэстээтэ. Баалабай эргийиэн бородууктата 2,5 трлн солкуобайга тэҥнэспит, 3,2%-нан улааппыт. Бырамысыланнаас сайдыытын тэтимэ дойдуга ортоку көрдөрүүттэн икки бүк урдук, 8,1% -га тэҥнэспит. Ил Дархан 49,5 мөл. туонна чох уонна 55 туонна көмүс костоон, дойдуга аан бастаан иккис миэтэҕэ таҕыстыбыт дьин эттэ. Эконимикэ үүнүүтэ социальнай эйгэ тирэхтээхтик сайдарыгар усулсубуйаны үөскэтэр. Саха сирэ оҕо төрөөһүнүн, киһи олохун уһунуун бастыг көрдөрүүлээх эргийииннэр аһааннарыгар киирэр. Айсен Николаев креативнай индустриялар ситиһиллэригэр, дойдуга улахан суолталаах «Азия оҕолоро» оонньуулар үрдүк таһымга ытыллыбыттарыгар тохтоото. 2025 сылга Өлүөнэ эбэни туоруур муостаны тутуу салҕанар. Социальнай суолталаах 54 збийиэк тутуллан үлэҕэ киллэриллэрэ былаанналар. Ил Дархан байыаннай дьайыы кыттылаахтарын, байыастар дьыа кэргэттэрин өйүүргэ үлэ кэлиминик ытылларын, ураты болҕомто уурулларын бэлэстээтэ.

СӨ Ил Дарханын уонна Бырабытталыстыбатын
пресс-сулууспата.

Кыайыы знамята Чурапчыга кэллэ

Улууска — бу күннэргэ. Улуу Кыайыы
Знамятын эстафетата биһиги улууспутугар кэллэ.

Сэмэн ЖЕНДРИСКЭЙ

Тохсунньу 22 күнүгэр, сар-
сыарда 8 чаас 45 мүнүүтэҕэ
Чурапчы Мэҥэ Хаҥалас кы-
раныыссатыгар Кыайыы зна-
мятын Уус Алдан улууттан
тутар бэлиэ күммүт үүннэ.
Былаах улууспутугар тохсун-
ньу 22-23 күнүгэр диэри бары
нэһиликтэри хабаан сылдьар.
Салгыы Таатта улуутугар айан-
ныаба.

Быйыл “Бары бииргэ — Кы-
айыыга” дьин девизтээх Кы-
айыы Знамятын эстафета-
та өрөспүүбүлүкэбит бары
улуустарын таарыйыада, онтон
ыам ыйыгар Дьокуускай куорак-
ка эргийэн тийиэбэ. Кыайыы
Знамятын Чурапчы — Мэҥэ Хаҥа-
лас кыраныыссатыгар төлүс Дьо-
руойдаах Уус Алдан улууттан
анал байыаннай дьайыы кыт-
тылаахтара — “Хорсунун иһин”
мэтээл хаһаайына, старшай сер-
жант Роман Ноговицын уонна
ЧВК “Вагнер” байыаһа, Вахмунт
куораты ылыы иһин эр санаа-
лаах буолуу хара кириэс уордьан
кавалера Станислав Кирил-
лин аҕаллылар. Кинилэр Зна-
мяны улуустарын баһылыгар
Василий Аммосовка туттарды-
лар. Салгыы знамяны Чурапчы
улуутун баһылыга Степан Саргы-
даев, бойобуой дьайыы бэтэрээн-
нэрэ — полиция подполковнига
Петр Сивцев, полиция старшай
лейтенана Илья Слепцов уонна

Кыайыы знамятын тутуу түгэнэ. (Алтанар түһэриитэ)

полиция салпааска хапытаана
Василий Монастырев туттулар.

“Улуу Кыайыы өрөгөйдөөх 80
сылын көрсө үлэ-хамнас былы-
рымыгыттан саҕаламмыта. Бу
биһиги дойдубут ытык күнэ бү-
гүнгү күнүгэ өссө суолталанан
турар. Ол курдук, националис-
тары утары дойдубут көмүскэ-
лигэр билигин ытылла турар
анал байыаннай дьайыы Кы-
айыынан түмүктэнэрин туһугар
уолаттарбыт хорсундук кытта
сылдыаллар. Оһон Кыайыы Зна-
мята өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн
айана “Бары бииргэ — Кыайыыга”
дьин девизтээх ытылла турара
олус суолталаах. Бүгүн биһиги
Уус Алдан улууттан туттубут.
Бүгүн Алабар, Вахсы, Мугудай,
Талай, Одьулуун, Хоптово, Хадаар,
Хайахсыт нэһиликтэригэр сь-

рытыннарабыт. Сарсын 9 чаастан
саҕалаан, Арыылаах, Кытаанах,
Сылан, Чурапчы, Болугур, Со-
ловьев, Болтоно, Хатылы нэһи-
ликтэрин таарыйыа. Тэрээһин-
нэргэ тыл бэтэрээннэрэ, сэри
сылын оҕолоро, бойобуой дьа-
йыылар кыттылаахтара, оску-
ола үөрэнээччилэрэ кыттыны
ылаахтара. Өрөгөйдөөх Кыайыы-
ны уһансыбыт бойобуой Кыһыл
Знамяны дойдубутугар өрө
көтөүллэн, ураты суолта ууран
туран көрсөбүт”, — дьин улуус
баһылыга Степан Саргыдаев эттэ.

Кыайыы Знамятын
бастагынан, Сталинград кыр-
гыһытын Дьоруойа, аатырбыт
артиллерист Гавриил Прото-
дяконов бири дойдулаахтара,
Алабар нэһилиэгин олохтоохто-
ро көрүстүлэр.

Кэрэ эйгэтэ. Сэдэх экспонааттаах быыстапка тэрилииннэ

Марфа ПЕТРОВА

А.А.Саввин аатынан Чу-
рапчытаагы история уонна
этнография түмэлгигэр
өрөспүүбүлүкэтээни, улуустаа-
гы «Маарыкчаан» коллекцио-
нердарын түмсүүлэрин чи-
лиэһэ, кыраайы үөрэтээччи
Семен Иванов «Өбүгэлэри
иччилээх маллар» тус
быыстапкатын үөрүүлээх
аһыллыта буолла.

Үөрүүлээх тэрээһинтэ улуус кол-
лекционердара, Семен Семено-

вич чугас аймахтара, бииргэ үлэ-
лээбит, алтыспыт дьонно-сэргэтэ
кыттыны ылылар. Улуустаа-
гы култуура салалтатын начаа-
лынныга Петр Гуляев быыстап-
ка аһыллыбытынан эвэрдэлээн
турар, «Чурапчы улуутун култуу-
ратын уонна искусствотын сай-
дытыгар кылаатын иһин» бэ-
лиэни Семен Иванова туттарда.
Быыстапкага 11-с үйэтээҕи ман-
ныааттартан саҕалаан, былыргы
симэхтэр, таңаралар мөссүөн-
нэрэ уонна да атын сэдэх маллар
бааллар.

Семен Семенович мунньуу

Быыстапка арыллытын түгэнэ. (Алтанар түһэриитэ)

алыбыгар кыра оҕо эрдэҕиттэн
үлүһүйбүтүн манньык сэлэргэтэ:

- 4-с дуу, 5-с дуу кылааска
үөрэнэр кэммэр оскуолабыт
таһыгар мас олоддуутугар субю-
тунуук буолбута. Оччолорго
интеринээт томторутар эргэ пе-
дучилище дьыалара бааллара.
Ол энээр үлэлээбиппит. Арай,
мас олоддоору, сир хэспыппар,
былыргы көһүлүүк көстөн кэл-
битэ. Ылан аспыппар толору үрүн
көмүс манньааттаах, эриллбит
кумаагы харчылардаах этэ. Дьы-
бэр тийиэн, тут төрөппүттэр-
бэр көрдөрбүтүн ылан ууран
кэбиспиттэрэ. Оһон ыла айы-
лаа таҕыстахпына, оттуу да
бардахпына, уопсайынан араас
сирдэринэн кэллэбим-бардабым
айы, былыргы өтөхтөрү интэ-
риэһиргээн киирэн көрөр буол-
бутум. Оһон сылдьан, араас бу-
лунньулары була кэллэхсийэм
кэҥээн барбыта.

Ити курдук ураты дьарыктаах
бири дойдулаахпыт олус интэ-
риэһинэй быыстапкатын тох-
сунньу 31 күнүгэр диэри тийиэн
көрөргүтүгэр ыгырабыт.

Ааспыт сылга ыытыллыбыт үлэ-хамнас түмүктэрэ

Отчуот. Улуус дьаһалтатын 2024 сыллаабы үлэтин отчуоттуур дакылаатыттан.

2024 сыл сэттинин 1 күнүнээри турутуна, Чурапчы улуутун нэһиликсийтин уопсай ахсаана 28007 киһи. 10 ый устата 223 өрөтөрөтө, 148 киһи олохтон туората.

Улуус бодьуотун дохуоттуур чааһа сыл түмүгүнэ 5 миһилиард 136 мөл. 482 тыһ. солкуобайга тэҥнэстэ, ороскуоттуур чааһа - 5 миһилиард 150 мөл. 866 солк. Ол иһинтэн нолуоктан кикрэр дохуот - 234 мөл. 652 тыһ. солк., бу көрдөрүү 2023 сыл таһымыттан 25,5 %-нан улахан, нолуоктан атын дохуот - 46 мөл. 178 тыһ. солк.

Улуус нэһиликтэрин бодьуоттарын 2024 сыл түмүгүнэ дохуоттуур чааһы быһаара 823 мөл. 478 тыһ. солк. тэҥнэһэр, туолуута - 822 мөл. 241 тыһ. солк., ороскуоттуур чаастара 838 мөл. 343 тыһ. солкуобай, туолуута - 829 мөл. 674 тыһ. солк.

2024 сылга өрөспүүбүлүкэ салалтатын, чуолгаан үй муньастарыттан кытта эбик үбүлээһингэ кэдыүүстээх үлэ ыытыллан, оройуон бодьуотугар уопсайа 171 мөл. 420 тыһ. солк. көлөрүн ситистибит. 2023 сылга тыа баһаардарын утары камитер сөптөөх, туһаанаах үлэлэр ыытылланнар, өрөспүүбүлүкэ бодьуотуттан 5 мөл. солкуобай эбик үбүлээһин быһымынан бариллибит. Бу үбүлээһинтэн ыксалдаах быһымы-майгы туруутун утары үлэлэр баралларынгар анаан оройуонка тыраактар, контейнер, бырысмап курдук анал тизиктиккэлэр ыытыллыбыттар.

Нэһиликтэри кытта боломуочуйа толорууга оройуон бодьуотуттан уопсайа 23 мөл. 154 тыһ. солк. араас хайыскалаах сымалаан нэһиликтэргэ көрүлүбүтэ.

2023 сыл түмүгүнэ оройуон бэйэтэ кылларар дохуотун быһаарыа аһара туолуутугар, 2024 сылга өрөспүүбүлүкэ бодьуотуттан 6 мөл. солкуобайдаах эбик үбүлээһин бариллибит. Бу үбүлээһин бэйэлэрин кылларар дохуоттарын быһаарыа аһара толорбут нэһиликтэргэ бариллибит.

Сыл устата үлэлэһэн оройуонка эбик 19 дат көрүлүкэ. Олохтоох көзүлээһиннэри айүүр бырагыраама хуонкуруттар улуус бары нэһиликтэрин бырайыактара 100 % кыайылыах буолан, араас хайыскалаах үлэлэри ыытылар. Барыта 57 мөл. 196 тыһ. 944 солк. суумалаах 21 бырайыак үлэһэ киирдэ.

"Чурапчы улууһа" муниципальнай оройуон документагарын Сэбиэте сыл устата 13 учурааттаах сиссийэһэ 48 болуоруска быһаарыа ыһылынна. Улуус Сэбиэтин регламентагар олодуран, сылга бири

учурааттаах сиссийэ нэһиликтэ ыытылар, быйыл Хоптово нэһиликтэргэ ааспыта. Улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар, уопсастыбаннай олохтор кылааттарын кылларбит, үтүөлээх бири дойдутаахтарбытыгар 9 нэһиликтэ "Чурапчы улууһун Бочуоттаах олохтооҕо" аат нигэриллибит. "Чурапчытаабы үөрэтэн-олорон таһаарар кэмбизээт" эбик үөрөхтээһин тэрийтэллэр А.П. Листиков ааты нигэриллибит. Чурапчы улууһун Одо-мччат спортивнай эбик үөрөхтээһин оскуолатыгар оҕолорго бастабы ССРС чэмпиона В.П. Карпов ааты иккэр туһунаах быһаарыа талсыбыта.

Хонтурооллуур-суоттуур палата

Улуус уонка нэһиликтэр 2023 сыллаах бодьуоттарын туолуута 100 % экспертизаа ааста. 15 бэрэбэркэ ыытыллына. Сүрүн болуокто нэһиликтэр бодьуоттарын оҕоһулдуутун, туолуутун, бодьуот үбэ кэдыүүстээхтик уонна тус сыалыгар туһанылыбытын сымалааһынга, муниципальнай баайын-дуол сөптөөхтүк туттууларынгар, бодьуот үбүн сүрүн дьаһайааччы уонка үп кикринтин сүрүннээччи бодьуот боломуочууларын толорууларын хонтурооллааһына, муниципальнай тэрийтэлэр үп дьэсипилиһинтэн үрдэтиһэ үлэ ыытыллылар. Хонтурооллуур-суоттуур палата улуус Сэбиэтин документаарыа, муниципальнай тэрийтэлэри кытта үлэтин күүһүрдүүтэ уурулуна. 2023-2024 сылларга бодьуот үбүн кэдыүүстээхтик уонна тус сымалаах туһанылырын бэрэбэркэлээһин Хайахсыт, Төлөй уонна Мугудай нэһиликтэригэр ыытыллына. 2023-2024 сылларга үөрэх тэрийтэлэригэр хамнас сөптөөхтүк аадылытыгар уонна телеаһунугар бодьуот үбү туһанымын бэрэбэркэлээһин уһулааннарга ыытыллына. Саха сирин Суоттуур палататын кытта концессионнай сөбүлөһүннэһэн өрөспүүбүлүкэ бодьуотуттан көрүлүбүт үбү ситтээхтүк туһаныыга, сокуон тутулуутугар холбоһуктаах экспертнэй-аналитическай бэрэбэркэ уу ыраастыыр эбикнээкэ барда. Саха сирин Хонтурооллуур-суоттуур палаталарын сойууһун иһинэн оскуола оҕолорун аһылыктарын, КУМИ тэрийтэлэтигэр муниципальнай баай-дуол сөптөөхтүк учуоттаһытын, документаарыа анаалыстааһынга бэрэбэркэ оҕоһулунна. Прокуратура ирдэбиллээн бодьуот үбүн

кэдыүүстээхтик уонна тус сымалаах туһанылырынгар 7 бэрэбэркэ оҕоһулунна. 151 561,64 тыһ. солкуобайдаах бодьуот суумата бэрэбэркэлээн, онтон 3 002,19 тыһ. солкуобайга нэһиликтэр булуһуннар, ити иһинтэн: тус сыалыгар туттуллубатах - 439,24 тыһ. солк.; кэдыүүтэ суох ороскуотаммыт - 367,63 тыһ. солк.; итэҕэ документаах үбү ороскуоттаһын, бухгалтерскай сымалар - 2 195,32 тыһ. солк. 62 экспертнэй-аналитическай үлэ оҕоһулунна. экспертнэй түмүктэр Улуус документаарыа Сэбиэтигэр уонна тыа сирин нэһиликтэрин бэрэбэркэлээх уорганнарыгар ыытыллылар. Бариллибит боломуочууларга сөбүлөһүннэри толоруута нэһиликтэр үчүтэй динамикаларга бэллэтэлэр.

Тыа хаһаайыстыбата

Улууска бары көрүг хаһаайыстыбаларга төхсүннү ый 1 күнүнээри турутуна, 14 378 ынах сүөһү баар, ол иһинтэн манар ынага 6153 төбө, сылгы 16 223 төбө баар.

Чурапчы улууһун олохтоох бодьуотуттан тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар аһаарыа үбүлээһин кээмэйэ сыл аайы улаатара бэллэтэнэр, ааспыт сыллааҕы үбүлээһин кээмэйэ 48 мөл. 800 тыһ. солкуобайга тэҥнэстэ. 2024 сыл түмүгүнэ өрөспүүбүлүкэ бодьуотуттан тыа хаһаайыстыбатыгар туһанылыбыт субвенция кээмэйэ 482 мөл. солк. Бодьуоттар икки ардыларынааҕы трансферт быһымынан барыта 21 мөл. 500 тыһ. солкуобай көрүлүнэ. Ону тэҥэ улууспут тэрээһиннээх хаһаайыстыбалара уонна бааһынайдар Тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэте ыһыппат араас хайыскалаах куонкурустарыгар кыттан, 106 мөл. суумалаах субсидиялар туһанылар. 36 625 туюна от оттокой, сыллааҕы быһаан 92 бырыһыан туолла. Оттообукка 40 мобильнай биригээдэ тэрийлэн үлэлэтэ, биригээдэлэри тэрийиһигэ өрөспүүбүлүкэтэн 11 мөл. 997 тыһ. солкуобай көрүлүнэ, кинилэр 7073 туюнна оту бэлэмнээтилэр. Ыһымыа туһанылар иэммит 2591 гектарга тикнэ улаатта. Улуус үрдүнэн 1921 гектар сиргэ кормовой култура ыһыллан, барыта 760 туюнна күөх ыһымын, 1088 туюнна сөнөһүм ыһыллыт, 1650 туюнна шовтэһи уктубут. 4893 туюнна үт сөбүтүпкэлээн сыһааһы быһаан 100 % туолла. Социальнай-экономическай өттүнэн бита туруктаах буоларга, нэһиликтэни сибээһэй бэйэ онорон таһаарыт бородууксуйатынан

хааччыларга үлүү «Сир Ийэ» оҕи кытта үлэһэ пилотнай бырайыага кэдыүүстээхтик үлэлиир. Бырайыак чэрчитинэн барыта 2024 сылга 100 мөл. солкуобайдаах үлэ барда. Билигин дойду уонна өрөспүүбүлүкэ таһымнаах бодьуоттуу үлэ күүскэ бара турар. Оҕи олодуран улууспуттар сүөһү көрөр 6 кэпэрэтин тэрийлиһэ. Ол түһүтэр баар сүөһүтү туган хааһаһыт, олохтоох бородууксуйа үрдүүрүн ситиһин нэһиликтэни баһаарыа бэйэ онорон таһаарыт бородууксуйабытынан хааччылаһыт. Хотон тутууттар Мырыла кэпэрэтибэ 19 мөл. солкуобайы ылар ситистэ. Ил Түмэн документаарыа сэттиннэ 27 күнүнээри учурааттаах окус пленарнай муньаһар, тыа хаһаайыстыбатын өйбүлүн боломуочуулатын кээтэн, министриэтибэтэн улуустарга биэрэр туһунаах сокуон ыһыллына. Саха сокуон 2025 сыл төхсүннү 1 күнүттэн күһүгүгэр киирдэ. Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарын судаарыстыбаннай бырагыраамата 15 миһилиард солк. харчынан үбүлээһинтэн, баһыйар өтө - 8 миһилиард солк. субвенция быһымынан олохтоох сайыныны уорганнарыгар кэллэ. Субвенция 34 улууска уонка 2 хуораттаабы охурукка 14 хайысханан, 3 тус сыллаах ыстатыйаан ыһыллыла. Сүрүннээн үт уонна сүөһү харчыга көрүлэрин таһымнан кыра кыаһаалаах эбикнэтир тутуу боломуочууларга бариллэр. Маны тэҥэ быһырын олохтоох киирбит Саха өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох онорон таһаарымын сайыннарымы сирин-уотун туһунаа сокуон чэрчитинэн, от ыйыгар Чурапчы улууһугар «Уйгу туюната» олохтоох онорон таһаарымын сайыннарымы сирин-уотун туһунаа өрөспүүбүлүкэ уурааа таһыбыта. Саха сирингэр бу саҕа суураан, араас хайыскалаах инэрэлэр бааллар тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын, нэһиликтэни дохуоттаах буолуутун хааччылаа.

Тутуу

2024 сылга ар хууллут социальнай суолталаах эбикнэтирбит тутулан үлэһэ киирдилэр. Болуһур нэһиликтин 2 этэстээх 120 мизстэлээх саҕа таас оскуола аһыллына. Маны сэргэ өрөспүүбүлүкэ аан бастабы Дьэ кэргэн аһаар өгөнү онорон кинин аһыллыта бэл саргытын сымнаах суолталаах бэлэ буолбута. Күн туттар бири дойдутааһыт, Саха сирин бастабы Ил Дархана, сенатор Егор Афанасьевич Борисов биһиликтэ-

аха-архылаах кини үбүлүүдээх. 70 сыйын көрөс сыһа аһыл арыйда. Ону кытта дойдубуна харыстыбылыгар бөдөн ситиһинэн буолбут Л.Н. Сокольников аатынан кини балыһаһыт комплексын юокс учураата бу күн үөрүүлээх быһыыга-майгыга үлэһэ киирдэ. Саҕа эбикнээкэ балыһаһа сүрүн салаалара бааллар - күннэ 100 ыраһааһы көрөр поликлиника, терапевтической салаа, дьахтар уонна оҕо консультациялара, күнүсү стационар, стоматология, реабилитация, суһал көмө отделениелара. Саҕа оборудованиелар ахсааннарыгар МРТ, стоматология хааччылымыта, ЛОР-комбайн, физиотерапия аппаратура, онтон да аһытар бааллар. А.К. Софронов аатынан култуурунай-спортивнай уораһы үөрүүлээхтик аһыллыта. Бу сыл бири улахан ситиһинтэн Бахсы нэһиликтэ «Култура» национальнай бырайыагынан тутулуубут Л.Н. Местников аатынан норуот айымньытын саҕа дьийтин аһылымыта буолар. Маны сэргэ Чурапчы нэһиликтин А.А. Саввин аатынан История уонна этнография түмэлигэр хапытаалынай өрөмүөн ыһылды, музейбыт саналы тыһыланна. Түмэл өрөмүөн кэннэ үөрүүлээх аһылытыгар култура уонна дойдубунай сайдыы министиэра Афанасий Ноев музей хааччылытыгар «Дьэ кэргэн» национальнай бырайыак чэрчитинэн олохтоох киирэр 5,3 мөл. суумалаах субсидия сэртификэтин туттарда. Ахсыннык 9 күнүтэр Ада дойду Доробуой күнүн чэрчитинэн Бойобуой Албан аат түмэлэ аан бастабытын аһыллына. Маны сэргэ оҕо-мччат дьоммү сайдар кыахтарыгар сөптөөх эйгэ тэрийлэн, биччат киннэ үлэһэ киирдэ. Быйыл Хоптово нэһиликтэргэ саҕа арааһынай амбулатория тутулан аһыллына. "Хаарбах дьийтэн көлөрүү" бырагырааматынан Арыһаах нэһиликтэ 7 кыбартыралаах, Чакырга 3 уонна 4-түү 5-тик кыбартыралаах 4 дьэ, Чурапчы нэһиликтэргэ Павел Линкин аатынан уулусса 10-кутар 25 кыбартыралаах уонна Е.А. Борисов аатынан уулусса 14 "а" аадырыска 53 кыбартыралаах саҕа дьыһэлэр тутулан киирдилэр.

Суоллары тутуу, өрөмүөннээһин, быһыттар

Мырыла - Дьайа-Амма хайысхатынан сытар суол учуастаһын тутуута, Хоптово - Хадаар - Хайахсыт нэһиликтэрин аһаар «Абадаах» өрөспүүбүлүкэ суолталаах

суол халытаалынай өрөмүөнүн үлэлэрэ садаланньылар. Чурапчы нэһилиэгин иһинээди суоллары аспааллааһын 2023 сылтан барар. Егор Афанасьевич Борисов аатынан уулуссаны аспааллааһын үлэтэ садаламмыта. Одьулуун нэһилиэгин Бэрэ быһытын уонна Чурапчы Харыылаах быһытын тутуу үлэлэрэ быйылгынан түмүктэниэхтэрэ.

Гаастааһын, киин итити

2024 сылга Чурапчы улууһа дьһэлэргэ күөх төлөнү киллэрингэ өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн бастакы миэстэҕэ сылдьар. Барыта 647 дьһэҕэ гаас кириэр: Чурапчы нэһилиэгэр – 419, Хатылыга 159, Хадаарга 35, Одьулуунга 5, Дирингэ 21, Хайахсыка 5, Чааһыга 3. Гаастааһын садаланмаһыттан улуус үрдүнэн уопсайа 3156 абонент гааска холбоно. Хатылы нэһилиэгэр уонна Чурапчыга 10-с пусковой комплексы үлэҕэ киллэрини сыл үөрүүдэх түгэннэриттэн биридэстэрэ буолбута. Киин ититини киллэрингэ өрөспүүбүлүкэ «ОДКХ» тэрилтэ, улуус уонна нэһиликтэр дьһалталара үс өрүттээх сөбүлэни түһэрсэн, Чыаппара, Кытаанаха сага хочуолунайдар тутулаары, билигин бырайыактара оҥоһулла сылдьар. Оттон Мугудай нэһилиэгэ өрөспүүбүлүкэ салалтатын кытта хочуолунай тутууттар концессионнай сөбүлэни түһэрсэн, магырыааллара номнуо кэлэн, үлэ быйылгыттан садаланмаһаах. Чааһынай дьһэни киин ититингэ холбоппут 41 ыалга 4 мөлүйөҥ 891 тыһыынча солкуобай, оттон гаастааһынга 598 ыалга 88 мөлүйөҥ 806 тыһыынча солкуобай суумалаах аадырыстаах көмөлөр оҥоһулунулар.

Үөрэхтээһин

Улууска 16 уһууаан, 26 оскуола уонна 3 эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрэ бааллар. Барыта 1070 педагог үлэлиир. Оскуола нининээди үөрэхтээһинигэ уһууаанга учураат суох, улуус үрдүнэн уопсайа 88 араас хайысхалаах бөлөх 1500 кырачааны хаба үлэлиир. 2024-2025 үөрэх дьһылыгар уопсай үөрэхтээһининэн 3975 оҕо хабыллар. Ааспыт үөрэх дьһылыгар үөрэҕи билин 100%-га, хаачыстыба 63%-га тэҥнэстэ. Оскуоланы 225 оҕо түмүктээбиттэн БКЭ-ни 188, ГВЗ-ни 7 оҕо туттарда. Элбэх оҕо обществознание (40), биология (27), химия (25) предметтэри таллылар. Былырыннгы сылы кытта тэҥнээтэххэ, БКЭ түмүгүнэн 12 предметтан 6-гар орто баал уонна экзэмени туттарыы бырыһыана тубуста. «Үөрэххэ уһулуучу ситиһилэрин иһин» мэтээл 1 истиэпэни 4 оҕо, 2 истиэпэни 15 оҕо ылары ситистэ. 183 выпускник үөрэххэ кириэн, уопсай үөрэххэ кириэн 98% буолла. Үрдүк үөрэххэ 70 оҕо (37%) кириэр, ол иһигэр 11 оҕо өрөспүүбүлүкэ тас үрдүк үөрэҕин кыһаларыгар, онтон 5 – тас дойдуларга.

Үрдүк үөрэххэ кириэн былырыннгы көрдөрүүттэн 1% үрдээтэ. «Инникигэ харды» НПК-га улуус хамаандата иккис сылын өрөспүүбүлүкэҕэ бастыгы ситистэ. Россия таһымыгар 25 эдэр чинчийээччи ситиһилээхтик кытынна. Россиятаагы үөрэнээччилэр олимпиадаларын өрөспүүбүлүкэҕэ түһүмүгэр 15 предметкэ 62 кыттааччы ыгырыллан, 4 оҕо кыйыылаах, 15 оҕо призер буолла. Үөһэ Бүлүү улууһугар «Эдэр профессионалар» эргийиэниээди күрэхтэригэр «Быһыыр-өрүүһүр үлэлэр» салаада Чурапчы гимназиятын үөрэнээччилэрэ, С.С. Абрамов салалтатынан, кыһыл көмүс мэтээли ылан Владивосток куоракка өрөспүүбүлүкэ чинчийн көмүскээтилэр. Өрөспүүбүлүкэҕэ чемпионаттарга Сылан орто оскуоланын оҕолоро кыһыл көмүс мэтээли ылылар. Сөтинньигэ улахан кылаас оҕолоругар ытыллыбыт Арасыйытаагы агрогенетикаҕа «Иннагрика» олимпиадатын полуфиналын кыйымылааһынан Сылан орто оскуоланын

ческай иттигэ, эти-хааны эрчийиҥ улахан болҕомто ууруллан кэллэ. Өрөспүүбүлүкэҕэ «Снежный барс» күрэххэ төрдүс төгүлүн, өрөспүүбүлүкэҕэ «Юнармия» күрэххэ бастаатыбыт, Москваҕа байыаннай-патриотической күрэххэ, чинчийэр-көрдүүр үлэҕэ оҕолорбут ситиһилээхтик кытыннылар. Новгород-Старая Русса-Ильмень күөл хайысханан «Эһэлэриб хорсун суолларынан» экскурсия иккис сылын оҕолору түмтэ. Оскуолаларга барыларыгар музей хосторо тэриллэн төрөбүт дойду историятын үөрэтингэ тирэх буолаллар. 1155 оҕону хаба 24 лааһыр үлэлээтэ. 117 анал байыаннай дьһыы кыттылаахтарын оҕолоруттан сайын устата 43 оҕо өрөспүүбүлүкэ уонна өрөспүүбүлүкэ тас өттүгэр баар араас лааһырдарга босхо сынныан кэллилэр. «Кустук» лааһырга иккис сылын тутууга уонна өрөмүөнгэ уллустан 3 мөлүйөҥ суумалаах үп көрүлүнэ. Оскуолалар бэйэлэрин күүстэринэн сайынтыгы сыныалаагы тэрийиҥ ылыс-

чулуу педагогтарын ортолоругар кириэн, Г.Д. Барашков аатынан Бахсы орто оскуоланы нуучча тылын уонна литературатын учуутала М.Р. Барашкова, Чурапчы нэһилиэгин «Улыбка» уһууаанын итээччигэ А.Н. Нестерова, Д.П. Коркин аатынан Олимпийской эрэлэри бэлэмниир ЧРОСИО ОБЖ уонна физкультура учуутала П.Н.Егоров 100 тыһыынча солк. бириэмийэни туттулар. Бастыҥ педагог-настаабынныкка СӨ Ил Дарханын бириэмийэтин С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын омул тылын учуутала Н.А. Белюбская ылла. «Бастыҥ учуутал» өрөспүүбүлүкэҕэ куонкуруска Чурапчытаагы гимназия учуутала Сергей Абрамов кыттан лауреат үрдүк аатын ылла. Үөрэхтээһин тэрилтэлэрэ инновационнай бырайыактарын үлэлиилэр. Оскуолаларга - 2, уһууааннарга - 13 өрөспүүбүлүкэҕэ уонна 6 уһууаанга федеральной статустаах бырайыактар бааллар. Өрөспүүбүлүкэҕэ статуска кандидат бырайыа-

профессиональной үөрэххэ 3 хайысханан 116 устудьуон үөрэнэр. 2024 сылга араас кэмпириэнсийэлэр ыгытылынылар, ол түмүктэринэн научнай үлэлэр хомуурунньуктара тахсыбыт. Парижка ытыллыбыт XXXIII Олимпийской оонньууларга 2 куурус устудьуона көҥүл тустууга аан дойду кылаастаах спорт маастара, Европа 2019 - 2022 сс. чемпионна, призера, 2022 сыллаахха аан дойду чемпионатын кыттылааһа Владимир Егоров уонна 4 куурус устудьуона, көҥүл тустууга аан дойду кылаастаах спорт маастара, 2016 сыллаах төрүөх ыччаттарга Россия, Европа чемпионна, Австралия 2022 сыллаахха чемпионна, Океания чемпионатын кыйыылааһа, 2022 аан дойду чемпионатын кыттылааһа Георгий Ококов кытыннылар. Спортивной тустууга Россиятаагы устудьуоннар чемпионаттарыгар 4 куурус устудьуона Олег Фомин бэйэтин ыһааһыгар чемпионнаабыта, хамаандабыт 2 миэстэни ылары ситистэ. Чайковской куоракка Россия физкультурнай үөрэх кыһаларын бэстибээлигэр институт устудьуоннарын хамаандата чөпчөк атлетика эстафетатыгар 2-с, (ГТО) многоборье 2-с, харгыстардаах түһүмэхтэри туорааһын күрэххэ 3 миэстэни ылаттаабыта. Оттон Уфа куоракка буолан ааспыт спортивной тустууга бүтүн Россиятаагы универсиадаҕа 57 киилэҕэ Любомир Ашени 1 миэстэни, 65 киилэҕэ Ньургун Терентьев 3 миэстэни, 74 киилэҕэ Константин Капрынов 2, 79 киилэҕэ Анатолий Никитин 3 миэстэни ылыттар. Алтынныга буолан ааспыт Д.П. Коркин кэриэһигэр аан дойдутаагы турнирга 2 куурус устудьуона Константин Капрынов 2 миэстэни ылары ситистэ.

П.Н. Сокольников аатынан киин балыһа.

үөрэнээччилэрэ ааттаннылар. Уһууааннарга 154, оскуолаларга 338 доруобуйатыгар хаачахтаах оҕолорго усулуобуйа оҥоһулан үлэ-хамнас ытыллар. Адаптированной бырагыраамалары толору үлэлэтэргэ, педагогтар таһымнарын үрдэтэр сыаллаах өрөспүүбүлүкэ үс муниципальной тэриллин иһигэр кириэн, Ресурснай киин аһыллыа. Тирэх тэрилтэлэринэн Хатылы орто оскуолата, Чурапчы нэһилиэгин «Чуораанчык», Дирингэҕэ «Ыллык» уһууааннара аналлылар. «Боотур Уус сыдыааннара» иттиги бырагырааматынан үлэ үс хайысханан барар. Үөрэх дьһылыгар 85% оҕо эбии үөрэхтээһининэн хабылынна. Эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрин базатын сайыннарыыга улуус салалтата сыллата кыһамнытын уураар, ааспыт үөрэх дьһылыгар «Радость» оҕону сайыннараар киин айар мастарыскайа үлэҕэ кирибитэ, быйыл оҕо-аймах сайдарыгар дьһыктыыр эбии дьһэ-уот бэрилиннэ. «Радость» киин 6 хайысхаҕа, Чурапчытаагы үөрэтэр-оҕорон таһаарар кэмбинээт 2 идэҕэ, Оҕо спортивной оскуолата 12 көрүҥнэ дьһыктаан оҕо дьһурун сайыннараар, эти-хаанын эрчийэр. Дирин агрооскуоланын Бизнес-инкубатора 9 идэҕэ, С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолата 3 идэҕэ сибидиэтэлистибэ туттардылар. Байыаннай-патриоти-

тылар. Эдэр спортсменнар сайынтыгы күрэхтэргэ ситиһилээхтик кытыннылар. «Спортивные якутяне» үөрэнээччилэр спартакиадаларыгар 90 оҕо кыттан 2-кис бөлөххө улуус хамаандата кыйыылааһынан ааттанна. «Азия оҕолоро» оонньууга 33 оҕо күрэхтэстэ, 43 оҕо культурунай бырагыраамаҕа кытынна. Чурапчы спорт туйоната буоларын оҕолорбут бигэргэттилэр. От ыйыгар Мэнгэ Ханаласка ытыллыбыт 20-с Тыа сири педагогической дьһарбанкатыгар улуус улахан дэлэгэссийэтэ 73 бырайыагынан ситиһилээхтик кытынна. Хатылы орто оскуолатын учуутала, өрөспүүбүлүкэҕэ кылаас салайааччыларын куонкуруһун лауреата Елена Петровна Иванова Саха сири дэлэгэссийэтин састаабыгар кириэн Уһук Илин Федеральной уокурук кылааһын салайааччыларын форумугар кытынна. Чурапчы нэһилиэгин «Туулукчаан» уһууаан музыкальной салайааччыта Диана Дмитриевна Портнягина «Сүрэхпин оҕолорго анымын - 2024» өрөспүүбүлүкэҕэ куонкурсу лауреата буолла. П.И. Борисова аатынан Чурапчы нэһилиэгин «Улыбка» уһууаанын итээччигэ Анастасия Николаевна Нестерова «Сыл бастыҥ итээччигэ» куонкурсука кыйан Россияҕа өрөспүүбүлүкэ чинчийн көмүскэтэ. Өрөспүүбүлүкэ 100

гынан 3 оскуола үлэлиир. Ил Дархан гранын Одьулуун орто оскуолата, Чурапчы нэһилиэгин «Туулукчаан» уһууаана уонна Сылан орто оскуолата ылылар. Д.Г.Барашков аатынан Бахсы орто оскуолата «Семейный туристический маршрут «Дьһэ кэргэн кыһата» бырайыагынан төрөппүттэр түмсүүлэрин көбүлээһини куонкуруһугар кыйан 500 тыһ. солк. бириэмийэлэннэ. Ахсынны ыйга «Үөрэхтээһин – сайдыы бигэ тирэҕэ» илин энээрдээҕи үөрэхтээһин I форума ытылынна. 7 уллустан 200-тэн тахса киһи кэлэн, икки күн устата үөрэхтээһингэ тирэбирэн, тыа сири сайдыытын тула киэн ырытыһылаах кэспэтинни ыттан, астынан тарбастылар. Хас биридди хайысхаҕа эпизиттэххэ уллуустар аналлылар. Чурапчы улууа агро уонна чөл туруктаах буолуу хайысхатыгар эпизитинэстээгинэн анална.

Чурапчытаагы физкультура уонна спорт судаарыстыбаннай института

Институт төрүттэммитэ 25 сылын бэлиттээтэ. Институт дойду 14 профильнай үрдүк үөрэҕин кыһатын ахсааныгар кириэр. Үрдүк үөрэххэ 7 хайысханан күнүскүгэ 281 устудьуон, кэтэхтэн 288 киһи үөрэнэр. Орто

Чурапчытаагы аграрнай-технической колледж

Колледжка 528 устудьуон үөрэнэр. Билигин колледж 9 кылаас кэнииттэн 7 идэҕэ, 11 кылаас кэнииттэн 5 идэҕэ бэлэмниир. Үлэҕэ-үөрэххэ, спорка, наукаҕа, уопастыбаннай үлэҕэ үрдүк ситиһилэр түмүктэринэн, колледж «Лучший в науке» анал аат гранын ылан, 5 мөлүйөҥнээх сэртификээт хаһаайынынан буолбута. Кулун тутарга устудьуоннарбыт Москва аан дойдутаагы «Инникигэ харды» научнай-инновационнай форумга кыттан кэлбиттэрэ. Санкт-Петербург куоракка «Открой в себе ученого» научнай-инновационнай кэмпириэнсийэҕэ 5 дакылааттан 2-тэ 2, 3 миэстэлэри ылылар. Ыам ыйыгар колледжка бастакытын Бүтүн Арасыйытаагы «Путь к успеху» научнай-практической кэмпириэнсийэ ыгытылына. Манна Сахабыт сири уонна Красноярской кыраай орто анал үөрэхтэрин устудьуоннара уонна преподавателлэрэ кытыннылар. Улуус бары олохтоохторугар олус күүтүүдэххэ авто оскуола уонна автодром аһыллыта буолла. Манна А, В, С категориаларга үөрэтэллэр.

Медицине коллеһын Чурапчытаабы салаата

2024 сыллаахха 16 сиэстэрэ группата аһыллан, бүгүн 59 устудьун үөрэнэ сылдьар. 2025 сыл бэс ыйыгар 15 сиэстэрэ үөрэхтэрин бүтэриэхтэрэ, 14 устудьун Чурапчыга үлэли хаалыа. Преподавателлэр Кинн балыһа быраастара, үрдүк үөрэхтээх сиэстэрэлэр, аграрнай техникум преподавателлэрэ барыта 16 буолан үөрэтэ сылдьаллар. 2025-2026 үөрэх сылыгар 15 миэстэ сиэстэрэ группата аһыллыа.

Доруобуйа харыстабыла

2024 сылга Чурапчытаабы доруобуйа харыстабыла үлэһиттэринэн хааччыллыгыта манньык: 7 быраас, 12 орто медперсонал. Үөрэхтэрин саҥа бүтэрэн кэлбит эдэр испиэлиистэр - 3 быраас: Кытаанах нэһилиэгин врачебной амбулаториятыгар учаастактаабы быраас, поликлиника учаастактаабы терапевт быраас уонна рентгенолог бырааһа үлэлиилэр. 9 орто медперсонал: 4 сиэстэрэ, 4 биэлсэр уонна 1 лаборант биэлсэр. Атын быраастар: онколог, 2 стоматолог, учаастактаабы терапевт бааллар. 2024 сылга «Земский доктор» бырагырааманан 2 быраас (стоматолог, рентгенолог) дуогабар түһэрсбитэ. «Земский фельдшер» бырагырааманан 2 киһи: Сыланг врачебной амбулаториятыгар, Мындаавайытаабы пуунга уонна Бахсы фельдшерской-акушерской пуунугар медсиэстэрэ үлэлиилэр. Бу бырагырааманан барыта 57 быраас биһир кэмнээх төлөбүрү ылла (ЕКВ), билигин 34 киһи үлэли сылдьар. Орто медперсоналтан биһир кэмнээх төлөбүрү 13 үлэһит ылбыта, билигин 12-тэ үлэли сылдьар. «Камаз» уонна «ФлюМамм» көһө сылдьар мэдиссиинэ комплекстара кэлэн, быраастар нэһилиэктэри кэрийэн, олохтоохтор доруобуйаларын көрдүлэр-иһиттилэр. Манньык 19 өгө тэрилиннэ. 3401 киһи көрдөрүттэ, онтон 893-һэ - оҕо. Окулист, ЛОР, акушер-гинеколог, невролог, психиатр, терапевт, педиатр, психиатр-нарколог, УЗИ, функциональной-диагностика быраастара, эндокринолог, акушер, дерматолог быраастар үлэлэттилэр. «ФлюМамм» комплекс сыл санаттыттан нэһилиэктэринэн 22-тэ тахсан үлэлэтэ, уопсайа 1470 киһи доруобуйатын туругун көрдөрүттэ. 1015 киһи флюорографияда, 445 киһи маммографияда түстэ.

Социальной политика

2024 сылга араас хайысхалаах социальной өйөбүлүлэр, көмөлөр оҥоһуллан кэллилэр. Региональной регистрге 5688 киһи учуокка турарыттан элпэчэтинэн туһанааччы ахсаана: 3120 үлэ бэтэрээнэ, 42 тыыл бэтэрээнэ, 10 сэрин кэмин тулаайа, Чурапчы көһөрүүтүн кыттылаах элпэчэтинэн туһанааччы - 3, эбии социаль-

най төлөбүрү ылааччы 1450 киһи учуокка турар. Сыл түмүгүнэн бастакы оҕолорун төрөппүт 87 ыалга биһир кэмнээх төлөбүр оҥоһулунна. 25 саастарыгар диэри саҥа ыл буолбуттарга бэриллэр төлөбүрүнэн биһиги улууспутугар 13 ыл туһанна. Иккис оҕотун оҕолороммут ийэбэ региональной хапытаалы улуус үрдүнэн 33 ийэ ылла. Ил Дархан анаабыт «Үйэ оҕолоро» тус сыаллаах хапытаалын сыл устата 179 оҕо туһанна. Эдэр ыаллары дьизэн хааччыыһыга 2024 сылга Чурапчы, Сыланг, Кытаанах, Мутудай, Хатылы нэһилиэктериттэн 11 дьизэ кэргэн нэһилиэктертэн утары үбүлээһиннээх 14 мөлүһүн 236 тыһыынча солкуобайдаах көмө харчыны ыллылар. 2024 сылга социальной контракт нөҥүө барыта 143 киһиэхэ 25 мөлүһүн 310 тыһыынча солкуобайдаах үп көрүлүннэ. Итинтэн 35-һэ бэйэ дьымалатын тэриниһэ уонна 21-рэ кэтэх хаһаайыстыбаны сайыннарыыга ананна. Биһиги улууспутугар 1245 инбэлиит баар. Оҕотун ахсаана - 164. Олортон

ийэлэргэ улуустан 50 тыһ. солк. сэртификэти 2024 сылга 67 ийэ тутта. «Ыал саргыта» бырайыак чэрчитинэн 50, 60, 70 сыл биһиргэ олоһор үбүлүйдээх ыттык-мааны ыалларбытыгар, хас сыл биһиргэ олоһоттарынан суумалаах сэртификэти туттарабыт. Ыал Саргытын сылыгар улууспутугар иккис төгүлүн Эр дьон сийиһэ, дьахталлар пленумнара дьизэ кэргэн форумнара, ийэ, аҕа декадалара тэрилиннилэр. П.И. Борисова аатынан бириэмийэни киһи дьизэ кэргэнэ уонна улуус «Ийэбэ махтал» бэллэлэри сыллата туттарабыт.

Дьизэ кэргэнгэ элбэх өгөнү оҕорор киһи

Тохсунньу ыйга «Чурапчытаабы саастарын ситэ илик оҕолору чөлүгэр түһэрэр киһи» баазатыгар аһыллыбыта, социальной эйгэ бары уорганнарын боломуочуйаларын холбоон «биһир түннүк» принцибинэн үлэлиир. Өгөнү 867

оҕо, 11 ый устата хамыһаһыаа 80 административнай дьыала киһирдэ. Ол иһигэр сокуоннай саастарын туола илик оҕолорго сыһаннаах 8 дьыала, төрөппүттэргэ уонна улахан дьонго сыһаннаах 66 дьыала көрүлүннэ. Дьыалалары көрүү түмүгүнэн 73 киһи административнай эппиэтинэскэ тардылынна, ол иһигэр 45 - сэрэтии, 28 - ыстараап. Төрөппүт эбэһиниһин ситэ толорбот буолуутугар 65 дьыала баар, сокуоннай саастарын туола илик 3 оҕо уопастыбаннай миэстэбэ итирик туруктаах сылдьан түбэспит. Хонтуролга сылдьар 16 оҕо «Туһалаах сайын» бырайыагынан сайынгы кэмгэ үлэ лааһырынан хабыллан, 1 сезон устата дьарыктаах сырытта. Өрөспүүбүлүкэбэ сайынгы үлэ күрээбэр Чурапчы улууһа 2 миэстэ буолары ситиһэн, 8 оҕо «Сосновый Бор» лааһырга сыһыанан кэлэ. Социальной өттүнэн кутталлаах балаһыаньада сылдьар дьизэ кэргэн ахсаана аһыйаата - 8 (аспыт сылга - 10). Сааһын туола илик оҕо ыар буруйу оҕороро үрдээтэ,

миэстэтин тэрийи диэн хайысхаларга үлэ барда. 3 киһи урбааньыт (самозанятый) буолла, киһилэргэ өрөспүүбүлүкэ бүүдүүтүтэн 150-нуу тыһ. солк. харчынан көмө төлөннө, бу хайысханан көрүлүбүт суума 450 тыһ. солк. тэҕирээтэ. 21 быстах үлэ миэстэбэ тэрилиннэ. 8 олохтоох тэрилтэ уонна урбааньыт кытынна. Уопастыбаннай үлэбэ кыттыбыт дьонго ыйга 35 тыһ. 074,32 солкуобай харчынан төлөннө (уопсай суумата - 2 мөл. 758 тыһ. солк.). «Тыа сириттэн - бырамыысыланнаска» хайысханан 10 ыччат бырамыысыланнай тэрилтэлэргэ үлэбэ киһирдилэр. 27 киһи кылгас болдьохтоох куурустарга үөрэни повар идэтигэр 3 киһи, электрик 2, харабыл 3, оператор ЭВМ 1, погрузчик суоппара 3, бульдозер машиниһа 2, бухгалтер 2, урбаан үлэтигэр 3, мэдиссиинэ регистратора 1, араас категориялаах суоппар идэтигэр, сыбаарсык уонна да атын куурустарга учуокка турар дьон босхо үөрэниилэр. 14-17 диэри саастаах оҕолорго сайынгы кэмгэ үлэлиилэригэр 753 тыһ. 210 солк. көрүлүннэ, барыта 120 оҕо хабыллан үлэлээтэ.

Дьизэ кэргэн уонна ыччат социальной-психологической өйөбүлүн киһи

Сыл устата 3403 киһиэхэ 3951 өгө оҥоһулунна. Өгөнү туһанааччылар сүрүннээн үлэлиир саастаах дьон - 1683 киһи. Үлэлиир ыччат - 948 киһи. Онтон оскуола оҕолоро - 553 киһи. Үлэбэ суох улахан дьон - 115 киһи. Үлэбэ суох ыччат - 77, пенсионердар - 14, устудьуннар - 12, оскуола иннинээҕи саастаах-1 киһи. 2266 дьахтар, 1137 эр киһи. Саамай элбэх боппуруос идэ тизмэтигэр, ыл сыһаннарыгар уонна суһал психологической көмө хайысхатыгар киһирдэ. Демобилизацияламмыт дьон уонна киһилэр дьизэ кэргэттэрин кытта тус уонна бөлөһүнэн үлэ мыттылынна. Үлэбэ суох учуокка турар дьахталларга кулууп тэрилиннэ. 61 үлэбэ суох дьахтар уонна 1 эр киһи хабылынна. Оройуоннаабы киһи балыһаны кытта дуогабарынан, хат дьахталларга нэдиэлэ аайы дьарыктар мыттыллаллар. Ону тэнэ абортан сэрэтэр тус консультациялар мыттылыннылар, 239 дьахтар хабылынна. Чурапчы оройуонун социальной харалта 13 үлэһитигэр ыарыһахтары тийэн көрүү лизексийэбэ мыттылынна. «Самоцветы» инбэлиит оҕолор төрөппүттэрин уопастыбаннай тэрилтэтин кытта дьарыктар мыттылыннылар.

Култуура

Кулун тутарга Чурапчы улууһун дьаһалтата Гуманитарнай чинчийи уонна аһыйах ахсааннаах хотугу омукар кыһалбаларын институтун кытта биһиргэ үлэлииргэ биэс сыллаах сөбүлэни түһэристэ. Сөбүлэни сыала - биһир дойдулаахтарбыт - саха бил-

Элбэх өгөнү оҕорор дьизэ кэргэн киһи.

260 киһи өрөспүүбүлүкэ реабилитациялар киһинэригэр доруобуйаларын туругун тупсаран, эмтэнэн кэллилэр. 2024 сылга төрөппүт көрүүтэ-истиитэ суох хаалбыт 44 тулаайах оҕо, 88 доруобуйаларынан хааччахтаах тастан көмөбө наадылар, 15 ей-санаа өттүнэн бэйэлэрин дьайылыларын эппиэттээбэт киһи учуокка тураллар. Сыл устата учуокка турар оҕолор, дьон олоһор усулуобуйаларын көрүү, бырааптарын көмүскээһин үлэбэ тиһигин быспакка барар. 2024 сыллаахха улуус үрдүнэн үс уонна онтон элбэх оҕолоох уопсайа 30 дьизэ кэргэн босхо уһаайбанан хааччылынна. Босхо уһаайба онугар биһирдэ бэриллэр 200 тыһыынча солкуобайдаах Федеральной үбү 105 ыл ылла.

Элбэх оҕолоох дьизэ кэргэн оҕолоро нэһилиэк иһинэн автобуһунан босхо айаннарыгар, оскуолабэ босхо аһылыктарыгар анаан бүүдүүттэн 3 мөлүһүн 835 тыһыынча солкуобай көрүлүннэ. Сыл устата социальной хайысхалаах коммерческой суох уопастыбаннай тэрилинилэр граннарыгар 96 проект оҥоһуллан кытынна. Араас таһымнаах граннар кыайылаахтарынан 12 бырайыак буолла. Уопсайа 35 мөлүһүн 714 тыһыынча солкуобай суумалаах грант уонна субсидия харчыта улууска кэлэрэ ситиһилиннэ. Бастакы оҕолорун төрөппүт эбэтэр иитэ ылбыт

дьизэ кэргэн туһанна. «Аал Луук мас» дьизэ кэргэн кулууба 509 ылга араас дьаһаллары ытта, психологической онлайн приемнай сулууспата 379 өгөнү оҕордо, 17 нэһилиэккэ 28-та мобильнай сулуусна үлэһиттэрэ сылдьан нэһилиэнньэбэ киһи үлэтин сырдаттылар. Ону таһынан логопед, психолог, АФК инструктора, уопсайа, 130 саастарын ситэ илик оҕолорго комплекснай реабилитацияны ыттылар. «Мать и дитя» хоһугар 4 ийэ уонна 14 оҕо киһирэн толору көмөнү ыллылар. «Силис» бырайыагынан сыл устата 89 аҕам саастаах дьонго анаан үөрэхтээһин, маастар кылаастар, туһалаах информацияны үлэстии буолбута. Эпизэ уонна попечительство хайысхатынан Дьизэ кэргэнгэ элбэх өгөнү оҕорор киһи иһинэн «Оҕону иитэ ылар төрөппүттэр оскуолалара» үлэтин саҥалаабыта, үс дьизэ кэргэн үөрээи ааста. «Радуга» оҕону дьарыктыыр күнүскү бөлөххө 60 оҕо хабылынна.

Сокуоннай саастарын туола илик оҕолор дьыалаларын көрөр хамыһаһыа

Улууска 7356 сокуоннай сааһын туола илик оҕо баар, онтон 14-гэр диэри саастааҕа - 6106, 14-тэн 18-гар диэри - 1250

2024 сыл 10 ый түмүгүнэн 3 буолла, (ааспыт сылга 2 буруй этэ). Оҕолор түүнү кэмгэ сылдымыларын бэрэбизрэкэлиир, бэрээдэги кэһэллэрин сэрэтэр ИДьО үлэһиттэрин, уопастыбаннаһы хабан, 58 рейдэ ыттылынна. 7 рейдэ оҕоҕо бытовой гааһы уонна арыгыны атыгылымыларын сэрэтиигэ ананна. Оскуолаларга сокуону кэһи усулуобуйаларын туораттарга хамыһаһыа 3 представлениета барбыта. Ыам ыйыгар учуокка турар 16 оҕо Черкоох музейыгар сырыттылар. От ыйыгар 10 оҕо «Таежный герой» өрөспүүбүлүкэтээди күрэххэ Дьокуускайга киһирэн, 16 хамаандаттан Гран-При буолбуттара.

Нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутун киһигэр

947 киһи регистрацияламмыт, ол иһигэр 193 киһи үлэбэ суобунан бэлиэтэммит. Киһи көмөтүнэн 197 киһи үлэ булла. Сыл бүтүүтүгэр 66 киһи үлэбэ суобунан учуокка турар. Учуокка турбут дьону кытта 18 хайысханан үлэ ыттылынна. Үлэ көрдөнөччүлэргэ сыл устата 4 мөл. 872 тыһ. пособие төлөннө. Пособие алын кээмэйэ 2 255,40 солк., үрдүкү кээмэйэ 19 234,60 солк. Нэһилиэктергэ ордук бэйэ дьыаланы тэрини, быстах үлэ

лиилээх фольклористара, кыраайы үөрэтээччи учуонайдарбыт А.А.Саввин, Д.И. Дьячковский – Сэһэн Боло үлэлээн, суруйан хаалларбыт чинчийирилэрин бачээккэ таһааран үйэтити, кизэг эйгэбэ тарбатым буолар. Амма улууһугар ытыллыбыт Олонхо мһыаһар Чурапчы улууһуттан олонхону толорууга Соловьев нэһилиэгиттэн Анатолий Христофоров уонна ыччаттарга Чакыр нэһилиэгиттэн төрттээх Анастасия Алексеева, "Кыһан кыайылаах" аатын ылыттар. Быйыл «Айхаллан, Чурапчы!» бырагыраама чэрчитинэн бачээттиэн тахсыбыт баай ис хоһоонноох норуоппут үгэһин, уус-уран баайын кэрэһэлиир "Народные промыслы – богатство культуры", "Раритеты Чурапчинского района" откытталар улуус оскуолаларыгар уонна бибилиотекэлэригэр туттарыллан, эдэр колхонени нитингэ-үөрэтингэ, нэһилиэнньэ билиитин хэһэтингэ улахан суолтаны ыллылар. Үгэс курдук Олонхо күнүн көрсө, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен Николаев олонхону толорооччуларга, оһуохай тылын этээччилэргэ, тимир уустарыгар, норуот маастардарыгар анал иһилиэндиһэлэри туттарда. Чурапчы улууһуттан быйыгы сылга олонхону толорооччуларга Сусанна Лазарева, уустарга Василий Попов – Бааха Уус стипендиат үрдүк аатын ыллылар, оһолорго олонхону толорооччуларга анал бириэмийэни Сайаан Максимов тутта. Бу сыл ситиһиитинэн «Артефакт» диэн Россия Федерациятын культууратын министиэристибэтин «Культура» национальной бырайыагынан чэрчитинэн ытыллыбыт күрэххэ Чурапчы түмэлин кыайыта буолла. Түмэлбит 40 экспоната цифровой платформага киирдэ, профессиональной гид бу экспонаттарбыты нууччалыы уонна аангылыа тылынан кэпсиир кыахтанна. Тыа сиригэр культуура дьизэлэрин материалнай-техническэй базаларын байытыыга туһааннаах үлэ сыллата ытыллар. Быйыл Хоптодоотооу «Эйгэ» норуот айымньытын дьытэ 1 мөл.704 тыһ. 578 солк. өрөспүүбүлүкэтээди субсидияга тиксэн, саҥа LED экран ылынна. Нэһилиэнньэни бибилиотекэ өһөтүнэн хааччыйымы аныгы кэм ирдэбилиэн сайыннаран иһингэ улахан болломто уурулар. Оһуоха туһааннаах ытыллыбыт үлэ түмүгүнэн Егор Афанасьевич Борисов аатынан киин бибилиотекэ «Үүн-сайын» медиалаборатория аһыллына. Бу медиалаборатория бырайыага "Культура" национальной бырайыак чэрчитинэн Саха өрөспүүбүлүкэтигэр муниципальной модельнай бибилиотекэлэри тэрийин куонкуруһугар өрөспүүбүлүкэттэн 1 мөл. 300 тыһ. солк. суумалаах субсидияны ылар ситиһэн, улуустан 65 тыһ.солк. утары үбүлээһин оһоһуллан, тэрилиннэ.

Олохтоох кэһэлэһиннэри өйүүр агентство

Сүрүн үлэни манньк хайыс-

халарынан ытыттыбыт: тэрилтэлэри уонна урбаанныыттары арыаллааһынга киилэрэ, тыа хаһаайыстыбатын салаатыттан тэрилтэлэри уонна бааһынай хаһаайыстыбалары тутан хаалыы, үлэни сөптөөхтүк тэрийэллэригэр, салгыы сайдалларыгар сүбэ биэриин, субсидия өһөтүнэн туһаналлары ситиһии; саҥа кэммиэр чэһкэйэ тэрилтэлэри, ол иһигэр ТОСтары тэрийи уонна бары өттүнэн сөптөөх арыаллааһыны хааччыйы, грантга көхтөөхтүк кытталлары ситиһии; саҥа тэринэр урбаанныыттарга уонна судаарыстыба көрөр көмө бырагыраамаларыгар кыттыан бадалаах чааһынай дьонно бизнес-бырайыактары бэлэмнээһин, докумуон хомуйуутугар уонна туттарыыга көмө оһоруу. 89 урбаанныыт уонна тэрилтэ үлэлэһин отчуоттара кэмгэр ытыллар. Быйылгы сылтан «Мындааайы» ТХПК-ны буһаалтыр уонна правовой өттүнэн толору арыаллааһынга ылан үлэбитин садалаатыбыт. Электроннай буддьүөт нөһүө Тыа хааччуларга, оһуохай

А.К.Софронов аатынан спорт киинэ.

министиэристибэтэ мытар «Табунное хозяйство» куонкуруһугар кыаапкалары кэмгэр уонна сөптөөхтүк ытыгы түмүгэр улуус 17 хаһаайыстыбата, уопсайа, 18 657 200 солк. суумалаах көмөнү ыллылар. Племенной сүөһүнү иитингэ 2 хаһаайыстыбага сайаалка бэлэмнээн мытан, уопсайа, 6 610 296 солк. суумалаах көмө субсидияны ылары ситиһибит. Үлэлээх буолуу киинэ ытар куонкуруһугар биһиги нөһүө кыттан, 3 хаһаайыстыба 7 быстах үлэһити хамнастырыгар 1 010 205 солкуобай суумалаах көмөнү ыллылар. Бырайыак оһолор отделинай НКО граннарыгар 96 бырайыак оһоһуллан кытына, араас таһымнаах граннар кыайылаахтарынан 12 бырайыак буолла, уопсай НКО хайысхатынан улууска 9 437 271 солкуобай кэллэ, ТОС аһсаана улууска – 22, НКО аһсаана – 40. Социальной контракт бизнес-былааны оһоруу – 5 киһи. Бу түмүгэр уопсайа 1 710 000 солк. көмөнү ылан, бэйэ дьыалатын тэринилэр. Агентство бырайыак оһоруутун, ирдэнэр докумуоннары сөптөөхтүк түмэн уонна сайаалканы кэмгэр ытыттыан түмүгэр улуустугар уопсайа 35 714 972 солк. суумалаах грант уонна субсидия харчыга кэлэрин ситиһибит.

Сири бас билин

119 нүөмэрдээх Федеральной сокуон кириэбиттэн Чурапчы улууһугар уопсайа 1511 сайабылыанна көрүлүннэ, онтон 1069 төлөбүрэ суох туһаны дуоһаара оһоһуллан судаарыстыбаннай регистрацины ааста, 328 сайабылыанна гражданин бэйэтин бадалынан аккаастанна, 104 сайабылыаннага боломуочуйаалаах уорган аккаастаата. Бу сокуонга оһоһуран, Российской Федерация гражданина биридин гектар сири төлөбүрэ суох туһаныыга 5 сылга ылан сөп, онтон 5 сыл устатыгар сири сыалынан сөптөөхтүк туһаммыт буолабына, бас билингэ босхо ылар кыахтанар. Босхо бас билингэ 346 сир уонна 3 сир арендага бэрилиннилэр.

Сибээс

2024 сыл "Ростелеком" Чурапчытаагы салаатыгар бэлэс

өрөмүөнэ ытыллыбыта. Чурапчы – Хаандыга, Чурапчы – Сулҕаччы, Чурапчы-Майа уот ситимин остуолбалара уларытыллыбыттар. Чурапчы – Сулҕаччы, Майа – Чурапчы 82 га нэннээх дэлээнэ ыраастанна. Үрдүк күүрүлээх оборудованиелар маслянай выключателлэрин хапытаалынай өрөмүөнэ ытыллына. Чурапчытаагы ДЭС маслянай выключателлэрэ вакуумнайга уларытыллылар. Сайынны кэмгэ ДЭС дизель-генератордарын хапытаалынай өрөмүөнэ ытыллына. Дизеллэр сойутар теплообменниктара уларытыллылар. Чурапчыга, Хадаарга, Мындааайыга, Төлөйгө 7 уст. КТП10/0,4кВ мас тирэхтэрэ тимиргэ уларытыллылар. Мугудай уонна Кытаанах нэһиликтэрин эргэ ситимнэрэ көтүрүлүннэ. Хадаарга эргэ ситимнэр СИП-кэ уларытыллылар, 191 уст. остуолба бетон сыбаайага сангардылынна. Уот бэриллиитин учуоттуур аныгы интеллектуальной системэ үлэһэ киирдэ. Сылаиҥа уонна Дирингэ бу саҥа прибордары контуруоллуур обо-

рудование туруорудунна. 7 уст. маслянай трансформатор уларытыллына. РЭС базатыгар оборудованиэга аналлаах саҥа ыскалаат тутулунна, 170 митэрэлээх онно кириин суол өрөмүөннээнэ. Одьулуунга подстанция релейнай харыстыр сматтара сангардылынна. 2024 сылга 124 уст. саҥа тех. условие эбийиэгэ ситимгэ холбоно, олортон 33 остуолба туруорудунна уонна 1.44км СИП проводтар саҥа абоненнарга тардыллылар.

Анал байыаннай дьайыы

Анал байыаннай дьайыыга сылдыар уолаттарбытыгар, кинилэр дьыэ кэргэттэригэр 2024 сыл устата Пуондаттан уонна улуус буддьүөтүттэн барыта холбоон, 33 мөл. 512 тыһ. 960 солк. суумалаах көмө оһоһулунна. Ол иһигэр "Чурапчы сайдыыта" пуонданын 12 мөл. 581 тыһ. 866 солк., улуус буддьүөтүттэн уопсайа 20 мөл. 931 тыһ. 93 солк. суумалаах манньк көрүг көмөлөр оһоһулуннар. Ол курдук, барыта холбоон, 16 мөл. 537 тыһ. 827 солк. материальной көмө хомунаалынай өһө ыйдаагы төлөбүрүгэр, бааһырыт, эмсэбэлээбит уолаттарга харчынан көмөһө, айан

төлөбүрүн ороскуотутар, дьыэ өрөмүөнүгэр, дьыэ кэргэттэргэ тэпилиссэлэри ылан биэрингэ, олохтон туорабыттары тийэх суолларыгар атаарыыга, о.д.а. ытыллына. Маны сөргө байыаннай дьайыыга кытта сылдыар биер дойдулаахтарбытыгар 15 мөл. 975 тыһ.133 солк. гуманитарнай көмө тизердилиннэ. Саха Өрөспүүбүлүкэтин муниципальной тэриллиэлэрин холбоһугун аатыттан анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар көмөнү оһорууга 1 мөл. солк. үп барбыта. Улуус дэлэгэссийэтэ гуманитарнай көмөнү илдыар командировкага барыта 12-тэ баран кэллэ, барыта холбоон, 16 түсүннаттан тахса кээмэйдээх гуманитарнай көмөнү тизертибит. Гуманитарнай көмөһө 4 массына: 2 Нива, 1 Митсубиси маркалаах массыналары атылаһан, уонна 1 УАЗ массынаны улуустаагы ветеринарнай управление тэрилтэтэ көмө быһытынан куттаран, тизертибит. Матасыктылар, дроннар, антидроннар, тепловизионнай прицеллэр, саҥа быһахтара, күннээҥи туттар мал-сал, эмптомп, биһиги кэрэ аҥаардарбыт, уопастыбаннай түмсүүлэр иилээн-садалаан тэрийэн, улуустун олохтоохторун илиилэрин сылааһынан тигилибит танас-сап, хаххалыр сиэххэлэр, танас кэмпиллэктэрэ, харысхаллар, блиндажнай чүмэчилэр, оһолорбуттан саллаакка суруктар, «Чурапчы» ТХПК бородууксуйата, уонна нэһиликтэр, тэрилтэлэр астабыт дойдуларын сибиэһэй собото, этэ-аһа тийиэн уолаттарбыт махталара улахан. Анал байыаннай дьайыы дьыэ кэргэттэригэр, 317 киһиэхэ, дастабырыанна биэрэн, кинилэр улуус иһигэр араас көрүннээх чэпчэтиллэринэн, көмөлөрүнэн туһаналлар: улуус ытар культууранай тэрээһиннэригэр, оһолор киинэ тыйаатырыгар босхо сылдаалар, баанньыкка босхо, сылга биридэ Чурапчы-Дьокуускай-Чурапчы такси төлөбүрүн толору төннөрөллөр, улуус иһигэр социальная тырааныспарынан босхо айаныылар, ыйга биридэ Чурапчы – Дьокуускай-Чурапчы автобуһуан айан төлөбүрүн аҥаарын төннөрөллөр, анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар оһолоро улуус уһууааннарыгар уочарата суох киирэллэр, оһо бырааһыгар, балыһаага дьахтар консультациятыгар уочарата суох көрдөрөллөр. Анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар оһолоро оскуолага босхо аһылар, уһууааннарга төрөппүт аһоһууттан босхолоһоллор, үөрэнээччилэр сайынны сынылаагынан хааччыллаллар уонна өрөспүүбүлүкэ таһыгар лааһырга барар буоллахтарына, айаннарын ороскуота төлөнөр. Кытайан оройуонугар кыбаартал олохтоһон, 150 учаастак бу сылга анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар түгэтиллэн садаланыаҥа.

«Чурапчы улууһа» муниципальной оройуон.

Сонуну бу сиктэн киирэн ситиһиһ кэрүт

Иннин хайраат 2-с №-га абын.

УДОВИЧ ПОНОМАРЕВ

Бу Агафос Сургутым саамай
«туһуһа, сүрүн түһүһэ» Дьа
оһон.—

Какие данные?

Онуоха сүүрүн бэлгэмтону 3 суулга ууруужа дхибан. Вастакытмын, үүт сыанатын үрдэгнэхха. Үбүлээһин кырымчыгытн өйдүүбүн. Ол да буоллар, араас субсидиялары, көмөлөрү адыһытан да туран, умууттан эбэн, кинилз үүт тутуллар сыанатын, саамый кырата, 100 солк. тиздэмээс. Тоёо дьэтэххэ, сүөһү аксаана, эт-үүт саалга суох адыһааһыккы биир сүүрү төрүтүтүнз буурымыакка кииригэтэн кинилз үүт ороскуутун быдаанынан салпат сыананы олохтоон бараан, уону кан араас субсидиялары толкуйдаан, албыны-көлдүүнү, бэлэмнэ, босково бэрт буолууну олус күүркүтүбэт Соһхустар савана, билигинки харчынан, кинилз үүтү 126 солк. туталлара дьээн суруйан турабын. Алы туран уматыктыт сыаната мөһөөккө чутаһыллр буолла быһыһылаах.

Ол да буоллар, улуустун үрдүктөн үтү сөздүкүмүстөн бы-
лээни быһыллыттан улаатын-
нара сатаамааха сөп этэ. Тоҕо
дигэтэххэ, быһыл сүөһүбүт ахсаа-
ны арыллыыра бүтүлү. Ааһа бар-
дааха, үөһэттэн эки үтү көрүл-
гөн сөп.

Иккис барыйзанын, бу
халин 3 жыл устата үгүс чаа-
нынайдар босхого үөрэнэн,
өлбөх үүтү ымырга, ынахта-
рын сапсара сатымырга соччо
кынамыат буолулар. Ол ичин
санылс үүт сыйаатын, холобур,
30 солкохорон бараан, төрөбүт
үрү ынах төбөтүтөр 10-20 тм.
солк.бнэриэжжэ. Оччотугар ыал
барыта тутсара сатаал, үүт содо-
гурнакыта эбиллэрэ, ынахтарын
бууһага сатыһылара эрбиллэ. Бу
маны үүткө-көрүлдэр үбү аспа-
кы турам юмдэриэжжэ.

Өсөөг эрдэнтэйгээр сэрэлтэй барал,
3-с-сүлэгтэйгээр чааһыг кайдар
архал төбөтүгээр 0,5, таришлыг
хүлээхтэр 1 гектартаа кыраты суук
чааһыг чалаах эрэ буушпалтар-
на, төбө харчытын бизирээхэ.
Чааһыг чата, хүлэ чыгыг суук
хүлээх үүтү хабалыг биллэр
суук.

Мангук дьаахымыга хантык
да кийя быраабын күөм
гүлээһин суох. Хайа баҕарар
салалта дьону үлээбэ көпүлүүр
дьахаллары ылаллара кыччылар
ыйаа абазһиникэстэрэ буоллалар
диги.

Иккинэ, нэлмилэктэр байы
ЭХПОК-гары тэрийлэххэ,
бууспут санга дараалтата ЧУ-
АПЫЛАР КҮҮСПҮТ-ТУМСУҮТЭ!
Энэ сэмэй септэх мнэргы-
ы саналайта.

Бялхисн бутуун чааһынай бас бидлэгтэ киирбишпит сөп бөгө. Ол эрээри аһара «миз-на, байан кизэз эр» дивн аһ: са-маа байхыян, аһара нһмлын-ныбыт. Күүһу түмэн, кыттыһан улаһар-быдан ордуга, барыста-ага Мөкүүһүлүгүн табылһыбат. Онко кыра хособуру азалһылн. Мугудайга бидлэр үлэ бөгэрэнэ Н.Д.Лермяков, өссө олохтон барһан икнмэ, бэйэлэрин өл-нахтарын, чутас дэсүүн түмэн. 7 ыал кыттыһан оттууларын тар-риббит. Онко 3 тырвахтарыман 3-4 эр кийн үлэлээн, уһаплак-ка оттуулар эбит. Онтоа арай, кыттыспатахтар буоллар, 7 ыалга 10-тан таһа тырвахтар, 7 муһиһар, өччө наһа, 30-ча кийн хүн айһы массмыһанаһк сыл-даһн оттуу эдилэр. Ол таһа по-чооттоок, барыстаһа буулупһун бэйэлэһт аһан көрүк. Иткыһик кыттыһан үлмэлэһиһа - эргиччи барыстаһа чүлүһа.

On 11/11/11...

НЭҮЛИЭХЭГЭР АВИМ, ИТМЛЭ суурьлар Сунтаар Хуудэ-йетин «Сырдык Аартык» курдун дьомыго өгөнү өвчлөр (потребительской, обслуживающей) кэлэрагнитэри тэрийиэдлэг дин этинбин килэрабинк. Ол эрэри 7 арвас кэлэраткишэри да тэрийиэх улахан туната суох буолуода. Өскөтүн кинилэр бэлэлэра бас билэр, туттар үптэра суох буоллабыла. Ол ийин нэҥи-лээкэ тиксиктээх үүт сы-натын, субсидиятын атын да көрдүлэр кэжэ үштэрин итн кэ-лэрагитин сөгсүтэр тунэриэхка. Сөгсүтүгэр туох ордуктаах буо-лукбай?

Эрдэмтэн кэлбит үбүнэн ким
ба бэлэвх үүт суотугар уотур-
баны, көрүүчэйи, сибияһынэ
оёотун, нитнэх кууу хааһы кыт-
тыһан аялтарыхтарын сөп.

-Көпэргэтип чамлэнкэрэ
туох эрэ ваадаларыгар үүт суо-
тутар бырыһыана суох харчы
нэс ылар кыалтаналлар. Оччоно
элбээн нэс ылар дык үгүс үүтү
туттара сатымалара саарбаза
суох.

[illegible]

-Кэпэратниппэ хыирбэтэх-
гэр үүтэрин туттараллара сии
буолар.

Уопсай мунньах быһаарыты-
тынан бары туһанар туом эмэ
тинтэнииктэти атылдьаһах-
тары, сирин кыттаһан оттуох-
тары, ыһыы ыһаахтары сеп
бөбө буоллара.

-Мангынх кэпэрэтниби тэ-
рийэр өзбиднэги түмэр, дьонго
уопсай дьыала иһин ыалдьар
ойу-саннаны интэр суолтата
кырата суох буолара эрэбил.

Манна өсөө ТХПОК голдоруучу дирмэжтэрикнэ, хоһууласпыт иккылтэн, табыллар сирдэртэ үөһээтэн хамнастаах тмэ кайһайыстыбатын исписэ-ленинстэрин талымаах сөп. Өбөтөр ТХМ былаанккыр «Тыс сирин аграркыдарын» дуотаба.

РЫНКИ УЛАЗТНАХАА.

**Үсүтүлгөн, сүлгүлүү
уостары нитрилим
далалттоого**

Сүөлүнү дьонго устанан
интэрин үгэнэ сахаларга бы-
лыргыттан баар. Бу туһунан
«Сырдык Аартыктар» холобур-
дарыгар олохуран хаста да су-
руйдум. Оннооһор Ил Дархан
кытта уостаабыт сүөлүлээдэ
буоллар дьээн. Ону дыһан-сэргэ,
салаатта даҕаны өйдөөн биэр-
бэт курдук. Арай Ил Түмэн тыа
хайааһыстыбатыгар сикс комму-
нисттин салаааччыта А.П.Атла-
сов «Кыым» хайыкка өспөрөс-
сийэлээһин уовуна сүөлүнү уос-
таан интин суолтатын туһунан
улахан ыстыгыбаны таһаартар-
быта. Билиги, чурагчылар, бу
боппууоска хаалбыппытын
билдиккэсэ өлөдө. Чакырта, Сы-
лаптаа боробулаан көрөн барап
кыалдыбатыһыт.

**Кимизэх сүмтүгү
уостааи нигмэлхэрин,
интэрнэтхэрин сөһүйт**

•Туох эрэ биричиинэнэн
сүөлүлэрин кыбылын кыайан
көрбөт дыон аймактарыгар,
эбэтэр атын дыонто биэрэн
лыстамактарын, саймын бэ-
йэлэрэ ыактарыын сөл.

•Сүүдэрзэргэ эвэргэ күлэллэ-
бист дэон, холобур, байгальмрыг
унахтарын туттан хэбистэхтэ-
рхна, бигр кыһымынан сизн
бүтэрнэхтэрэ, Онтон, арай, ол
унахтарын кимнаха эрэ уос-
таатхатарына, кырата, 10 сьл
төһө эрэ этн-арымыны ыла оло-
руохтара, Онуоха ааспыт сы-
рымыг холобур курдук «сыр-
дыктарга» 5 ынабын уостаабыт
дьявалта кеписелинхэ Л.М. Сер-
гучева бари ороскуоттарын сал-
тарбытын ташынан, былырынын
680 тьл.солкутбайы аажыбыт
дизн сурууан турабын.

Холобур, итхикий уостаан, Дьокүүскайга, атын да сирдэр-гэ оморор бияр дойдулаантар-быт, кэм барыта төрөөбүт нэһи-лэтээр, ханна балаарар сүөһү, сыһыг уостаан ииттэрискэтарын сөп бөдө.

Майнык өтөнү окторор кэлэрэтин саамы үчүгэйэ киһилэр олус үлэлээх, ороскуптаах оттообунга кыттыспатар. Оту уостаабыт дьон бэйэлэрэ оттоон, эбэтэр атыылаһан кыбылга аҕалан биэрэнлэр. Колобур, ити биһиги Мындадалыбыт производствелык кэлэрэтикин 300 сүөһүтүгэр 20 киһи үлэдикирэ буолуо диэрин. Онтон, арый, ити 300 сүөһү 50 ыал уостаабыт сүөһүлэрэ буоллун. Оччотугар биир ыалга кырдыаҕастары, улахан оҕолору аактааха, ортотунан, 5 үлэҕэ кыттар киһи баар буоллуннар. Оччотугар бу сүөһүлэргэ кыһаллааччы, оттооччу 250-ча киһи, кырата, 70-80 тыраахтар, мунньар атын тэҥисниктэр баара арабил. Ыксал буоллаҕына, холобур,

күрөө тутуутулар эгнин субуо-
тукинуука кемелөһө, солбууйа
тахсаллара эрэбил. Холобур,
мравх да оморорустаабыт дьон
уопускаларытар тахсан бинир
эки күн үлэлэһиэхтэриэк сөл
бөлө буоллара.

Бага сайхан? Бичигч Мандалх өнгөн охорон кэпэрэгишлэртэ сир айкы тэрийэн, этэргэ дылы, хойоннуун-хотуннуун бары кууспугун холбоон, кытгыһан үлэлзэтэхлитнээ, кыахыг-лаак буолар түүх да сэрбэһа суох. Холобур, Өксөкүлээтиг этэххэ, кырааскалаах тыгырахтаах куорат мааны кыахтаах дьэхтара. Ил Дархантан сабалар, ботуччу хамнастаах минижтирдэр, дьокутвааттар, урбаа кыһыттар, ким барыта патриоттан даһан төрөөбүт дойдугарыгар итилик кэпэрэтишлэргэ сылгы, кыах киттэрэмлэрэ тово табыллыбат буолуой?

Өссө төгүл хатышыбыли. Са-
калар төрүүт дьарыкпытыгар
— суһу интинигэр эһиңилиэн-
нэ бары арангата көктөөтүк
кытар, көмөлөр эрэ буол-
лохпыттана, кэмсэхин тах-
сыада дикбил.

25mm NUXOM STYMI

1. Үрүкнү курдук улүүс,
хуопат тэрмэлтэлэрэ үлүүс-

Иҗирэх тылынан

Кэрэни, сырдыгы сахпыт үчүүталым

Бийыл Улуу Кыяйы 80 сылыгар күндүтүк саныыр учурта-
лаы тулунан кылгас собуштук ийрөх тылынан актан ааң-
рым төдөөстөөх буолууту дии санаан, бу тэттик астыбын
бэчэттиригитигэр көрдөһөбүн.

Оскулга үлээбиттэре оччолорго, ханна да буоларым курдук, нэһиликэмэ ортоугар уопастыбымнай үлэни көбүлээн, бэйэлэринэн салайан ыстаплара. Кинилэргэн мин Анастасия Тихоновна Старостинаны олус үчүгэйдик өйдүүбүн. Көмдөлгө оччолорго, 1959с. началынай оскулга аһыллыбыта. Бастагы директоринэн Петр Михайлович Гуляев, олтом учууталынан Евдокия Григорьевна уонна Анастасия Тихоновна үлэлээбиттэре.

Үхүтталбыт сапалтатымэн “Золушка” диэн наһаа үчүгэй испэктээк туруоруллубутун өйдүүбүн. Испэктээккэ кыңдал олуктоохторо бары онньоорбулут. Онно Анастасия Тихоновна уонна эдийийдии-балыкстыы Мотрена, Евдокия Батюмовалар ардаат өттөөх атлас тамгаһынан былыргы бээйдэр былаачыйаларын, таңастарын бары реквизиттарын тутуһан типпиттэр көрүөхкө олус үчүгэйэ. Кини алтаах фез буолбута. Мин – Золушка, Иван Дорогунов – принц, оттон Василий, Парасковья Моңастыревтар баай дыахтар уонна эр киһи оруолун толорбуттара. Балигин самааттоһа, үөрэхтээх үөрэхтээх кудук сыһааба кайдак туттар-хастары, саҥаары дыһыһаан туран үөрэппитэ.

Калин бидлбилпит – учууталбыт барахсан хайһа да буолан, Саха сириттэн Ленинградка тыйаатыр институтугар үөрэнэ сырылгатаарына, кырыктаах фашистскай Германия Сэбиэскай сойууска сэриммэ саба түһэн, Ленинград блокадатыгар кытылбыт үлэ бөдөнү үлэлдээн, аччыктаан, кыл тыһыа ордон кэлбит эбит. Ол сааһыа, оннообор сэрии алдьархайын, көһөрүлүүн ыар тыынын олох ким да кэпсээбэт этэ.

Анастасия Тихоновнаба үерэммит оболор учууталларын сырдык мөссүөнүн, хайдах курдук үүнэр көлүөнэни ийитиэг-үерэтииэг диринг хортуулуулахтык үлэлээн-хамсаан ааспытын өйдүүлэр. Бийиги, кындаалар, оскуопабытыгар сырдык ыра санаалаах артыыс буолар бадалаах үтүө киһи 1959-1963 сс. үлэлээн ааспытын күнү туттабы.

Александра КОПЕЦОВА,
Кындэл ахотхоҕо.

Додаток:

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

► Вероника Анатольевна Ордахова аатыгар С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын бүтэрбитин туһунан 2005 сыллаахха баариллибит аттестат сүппүтүнэн, дынгэ суобунан аабыллар.

► Михаил Иванович Говоров аатыгар баариллибит АХ 0453211 нүөмэрдээх байыаннай билиэт сүппүтүнэн, дынгэ суобунан аабыллар.

Махтанабыт

Биһиги дыах кэргэн соһуччу издээнтэ түбөһэ сырыттыбыт. Дыа, уоскуйан, түөлбөтү бары дьонугар, үлэтиир кэлэктииптэр "чуораанчыктарга" улахан махталбытын тиздэбит. Ыксаллаах түгэнтэ сонно көмөсө кэлэн Баһаарынай чааска эрийбит уонна уот күөдүйүүтүн мөлтөтөн, уунан ыһан, кырыһабытын суһаллык көтүрэн бастаах көмөнү тэрийбит Петр, Кирилл Монастыревтарга мунгура суох махталбытын тиздэбит. Баһаарынайдар кэмигэр кэлэн улахан издээнтэн быһаатылар.

Дыабыт чөлүгэр түстэ. Чугас ыалларбытыгар Надежда Егоровна, Жанна Иннокентьевна, Дмитрий Катакиновка, Ангелина, Василий Кузьминнар, уһууһааным бары үлэтиитэригэр, доһотторбутугар, Алексей Олегович Дорофеев салайар баһаарынай чаас сулууспатыгар күүс-көмө буолбукпутугар, кыһалбабытын тэнгэ үлэстибиккитигэр барба махталбытын тиздэбит.

Тус олоххутугар дылу, чэгиэн доруобуйаны, этэнтэ буолууну баһарабыт.

Мария, Егор Лебедевтар.

КУТУРҔАН

Холтоҕо нэһилиэгин олохтооҕо – "Эрилик Эристиин" соххос суопара, үлэ бэтэрээнэ

ПЕСТЕРЕВ Николай Гаврильевич

ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, биригэ үлэтиир кэлэктииптэригэр, Дирингнээҕи врачевнай амбулатория медицинскэй сизстэрэтигэр Лидия Гаврильевна Кирсанова, кэргэнигэр, оҕолоругар, аймактарыгар дириг кутурҕаммытын тиздэбит.

Дирингнээҕи врачевнай амбулатория,

Чурапчытааҕы киин балыһа кэлэктиипэ, профсоюзһа.

Тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэм, саҥаспыт, Чурапчы сэлээннээтин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ

ЛАВРЕНТЬЕВА Анастасия Ариановна

бу дыл, тохсунньу 22 күнүгэр уһунуук, ыарахан ыалдьан, олохтон туораабытын аймактарыгар, биригэ үлэтиир кэлэктииптэригэр, ыалларыгар, билэр дьонугар дириг кутурҕууан туран иһитиннэрэбит. Тиһэх суолугар атаары тохсунньу 25 күнүгэр, дыаҕигар Ярославскэй уул. 45 буолар.

Оҕолоро, сизиннэрэ.

Тапталлаах ийэ

ЛАВРЕНТЬЕВА Анастасия Ариановна

уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кыһыгар, биригэ үлэтиир доһотторбутугар Акулина Еремеевна Лаврентьева, биригэ төрөөбүттэригэр, аймактарыгар дириг кутурҕаммытын тиздэбит.

Чурапчы орто оскуолатын 1988с. биригэ бүтэрбит доһотторо.

Күндү убайа

ИГНАТЬЕВ Иннокентий Иванович

уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, бэтэрээн үлэтииптэригэр, өр сылларга медсизстэрээнэн үлэтиибит Прасковья Дмитриевна Собакина, аймактарыгар, чугас дьонугар, табаарыстарыгар дириг кутурҕаммытын тиздэбит.

Чурапчытааҕы киин балыһа кэлэктиипэ, профсоюзһа, Кытаанахтааҕы врачевнай амбулатория кэлэктиипэ.

Сынналанҥа

Кыра собо (түөл.)							Собо иһэ
		Дымааны сорууан уустугуу		Тулуйар		...ханар	
		Ол харааха көстөр					
							Төбө симэһэ
	Сырдык харахтаах	Куукула курдук (капс.)		Кыһы	Кымыс Ха...	Суруналыыс, суруйааччы ... Сөрд	
						Ис уорган	
	Ситэ сайдыбаах мөлтөх, тэттэнэр суох						
Дьоккуускайга ас маһаһынын ситимэ					Тиригэ тахсар болчуох		
			Туус...				
		Уус-Алдан нэһилиэгэ				... дьон тыла - ох, санаата - батас (Өс хох.)	
... эрэ	... нээм-нээм				Норуот таптыыр ырыата ... хар	Бостуой	Ырыаһыт
	Тимир суол						
		Киһи ... күүрүөх		"Аан тал..." - куорсуннаах романа			
						буруйа суох (Өс хох.)	
Албас, хомулун	Уйга, хангас						

«Сканворд» тэрийэччи И.П. Данилова М.А. «ТААЙ сахалыы сканворд 9» ылылынна.

Хаһыат 1 нүөмэригэр тахсыбыт сканворд эпизиттэ. **Туруору:** күүгүнэй, өс, симэһин, түһүү, үгэс, лөчүөк, үөрбэ, эт, күрүөһүт, Үөксүү, өксүүн, сыл өрт, сүөм, сүллүүкүн. **Сыгыарыс:** сүллүгэс, мөчөк, үөскөм, өһүө, үс, си, күүс, күөгү, нэлэмэн, күһүүр, үл, үгүрүө, өһөс, үгүөрү, төлөн, этэһэ, үтэ.

Инфографика

КАК УБЕРЕЧЬСЯ ОТ ГРИППА

Вакцинация

Перед вакцинацией обязательно проконсультироваться с врачом во избежание побочных реакций

Не рекомендуется активно пользоваться общественным транспортом и ходить в гости

Закаливание

Прием лекарств по назначению врача, аскорбиновой кислоты и поливитаминов

Методы профилактики

Как можно больше гулять

Часто мыть руки

Ватно-марлевая повязка (маска)

Улуус сонуннарын бу сизгэнэн кириэн көрүң

"САНА ОЛОХ" хаһыат

Кытабынай эрдэсхэр
ГОРЮХОВА
Людмила
Владимировна

Тэрийэччилэр: СО Ыксыттыытыыта, Саха Ороскутубулуктэни "Сахабүт" Суураһытааһынай автономнай тэрилтэ. **Таһаарыһа:** СО "Сахабүт" ГАУ **Таһаарыһа адырыһа:** 677000, Дьоккуускай к. Ордакыһа уул. 31, 124 кб. **төл. / факс:** (411-2) 34-39-17 **e-mail:** kabdepche@yandex.ru **төл. / факс:** (411-2) 34-39-17 **e-mail:** kabdepche@yandex.ru **Оҕо саалаттан 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияланан нүөмэри:** ПИ №ТУ/14-00559.

Эрдэсхэр адырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.И.Игнатова, 26 а. **Төлөһүөннөрүт:** эрдэсхэр – 41-332, отеллар – 41-265. **E-mail:** sanaoloh@mail.ru, **сайт:** sanaoloh.ru, **telegram:** @sanaoloh

Ааптар сурутар элбиктэр сааһа редиктант позициялар мөһүн оон түбүтэр буолуох. Сурууа ыйытар чыһаар кырааахтарга элбиктэр ааптар тус бэйэ сүгэр.

Идөөтө: ПИ964. Бэчээккэ сааһа № 3 (11982). Кээмийэ 2 б.л. Ахсаана 990. Хаһыат сыанага 26 солк. Хаһыат нэһилиэгэ биригэ бээтинсэ тахсар.

Хаһыат 23.01.2025 с. бэчээккэ бэрэллэнэ, 24.01.2025 с. таһыста. Дьоккуускай к. Вышотский переулок, 20 №-дээх дьаһыгар, "Ю.А. Гигарин аатынан Дьоккуускайдыа ороскутубулуктэни типография" АУо бэчээттэнэ.

@SANAOLOH